Lietas arhīva Nr. CA-0478-18/23
ECLI:LV:RAT:2018:0102.C30502317.3.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā
2018.gada 2.janvārī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs tiesnesis Mārtiņš Sviķis
tiesnese Skaidrīte Buivide
tiesnese Lidija Pliča

ar tiesas sēdes sekretārēm Lieni Alksni, Gundegu Miķelsoni,

piedaloties prasītājai /pers. B/ un viņas pilnvarotajam pārstāvim /pers. C/, atbildētājam /pers. D/ un viņa juridiskās palīdzības sniedzējai zvērinātai advokātei Tatjanai Jurkevičai un pilnvarotajam pārstāvim /pers. E/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu /pers. B/ prasībā pret /pers. D/ par uzturlīdzekļu parāda piedziņu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017.gada 31.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

/pers. B/ (turpmāk arī – prasītāja) 2017.gada 15.maijā Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā cēlusi prasību pret /pers. D/ (turpmāk arī – atbildētājs) par uzturlīdzekļu parāda piedziņu nepilngadīgās meitas /pers. F/ uzturam, kurā lūgusi tiesai piedzīt no /pers. D/ par labu /pers. B/ uzturlīdzekļu parādu, meitas /pers. F/ uzturam par laika periodu no 2015.gada maija līdz 2017.gada aprīlim ieskaitot, 2`652 EUR apmērā.

Prasības pieteikumā norādīts, ka 1999.gada 24.aprīlī starp pusēm tika noslēgta laulība un 1999.gada 4.novembrī piedzimusi meita /pers. F/. Kopš 2015.gada maija, puses dzīvo šķirti un meita dzīvo kopā ar prasītāju, kura viena nodrošina meitas uzturu.

Ņemot vērā, ka prasītāja kopš 2015.gada maija viena īsteno bērnu aprūpi, no atbildētāja puses prasītājai, kā bērna mātei, izmaksājamo uzturlīdzekļu apmērs par laika posmu no 2015.gada maija līdz 2017.gada aprīlim nevar būt mazāks par 2013.gada 15.janvāra Ministru kabineta noteikumos Nr.37 noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru. Atbildētājs šajā laikā nav maksājis uzturlīdzekļus.

Prasības pieteikumā norādīts, ka laika periodā no 2015.gada līdz 2015.gada decembrim atbildētājam bija jāmaksā prasītājai uzturlīdzekļus bērnam 108 EUR apmērā ik mēnesi, laika posmā no 2016.gada janvāra līdz 2016.gada 31.decembrim atbildētājam bija jāmaksā prasītājai uzturlīdzekļus bērnam 111 EUR apmērā ik mēnesi un laika posmā no 2017.gada janvāra līdz 2017.aprīlim atbildētājam bija jāmaksā prasītājai uzturlīdzekļus bērnam 114 EUR apmērā ik mēnesi, atbilstoši Ministru kabineta noteiktajam minimālo uzturlīdzekļu apmēram. Līdz ar to, uzturlīdzekļu parāda kopsumma par laika periodu no 2015.gada maija līdz 2017.gada aprīlim sastāda 2`652 EUR.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017.gada 31.augusta spriedumu noraidīta /pers. B/ prasība pret /pers. D/ par uzturlīdzekļu parāda piedziņu.

Pirmās instances tiesa konstatējusi, ka prasītāja iesniegusi tiesā prasību par uzturlīdzekļu parāda piedziņu, kas izveidojies kopš 2015.gada maija līdz 2017.gada aprīlim, t.i. laikā, kad vecāki dzīvo šķirti, kā pamatojumu norādot, ka likums uzliek par pienākumu katram no vecākiem maksāt minimālos uzturlīdzekļus.

Pirmās instances tiesa pamatojusies uz Civillikuma 1535.pantu, kas noteic, ka puses var dot savu piekrišanu vai nu abas reizē, vai viena pirms otras; tādā kārtā darījums var iesākties vai nu ar vienas puses apsolījumu, kuru pēc tam pieņem viena puse, vai arī ar pieņemšanu, kas izteikta pieprasījuma vai lūguma veidā. Šis Civillikuma pants attiecas uz līguma noslēgšanu un līdzēju vienošanos par tiesiska darījuma būtiskajām sastāvdaļām.

Pirmās instances tiesa norādījusi, ka pušu starpā vienošanās par uzturlīdzekļu maksāšanu netika noslēgta, minēto tiesas sēdē apstiprināja arī prasītāja un atbildētājs.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts jau 2007.gada 29.augustā lietā Nr.SKC-556 ir atzinis, ka iztulkojot Latvijas Republikas Satversmes 92.pantu un Civilprocesa likuma 1.pantu saistībā ar Civillikuma tiesību normām, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam, tie piedzenami no brīža, kad celta prasība tiesā, jo ar prasības celšanas brīdi attiecīgā persona uzsāk savu ar likumu garantēto civilo tiesību aizsardzības realizāciju tiesā.

Pirmās instances tiesa uzskatījusi, ka ar tiesas spriedumu uzturlīdzekļu maksāšanas pienākuma sākuma brīdi var noteikt tikai prasības celšanas brīdī.

Ņemot vērā, ka prasība par uzturlīdzekļu piedziņu tiesā nav iesniegta, kā arī puses nav slēgušas savstarpēju vienošanos par uzturlīdzekļu maksu, pirmās instances tiesa norādījusi, ka prasība par uzturlīdzekļu parāda piedziņu ir noraidāma, bet prasītāja savu ar likumu garantēto civilo tiesību aizsardzībai var vērsties ar pieteikumu Uzturlīdzekļu garantijas fondā par minimālo uzturlīdzekļu piedziņu vai attiecīgi ar prasības pieteikumu tiesā.

Prasītāja/pers. B/ iesniegusi apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017.gada 31.augusta spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka pirmās instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 238.panta pirmās daļas 3.punktu, jo saskaņā ar minēto pantu tiesa nevarēja izskatīt lietu pēc būtības.

Pirmās instances tiesai, izskatot lietu, bija jāņem vērā pēdējās izmaiņas normatīvajos aktos, tā vietā tiesa atsaukusies uz Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedumu 2007.gada 29.augusta lietā Nr.SKC-556, kas taisīts ievērojamu laiku atpakaļ. Kopš tā laikā ir mainījušies normatīvo aktu noteikumi attiecībā uz uzturlīdzekļu piedziņu, proti, mainījusies uzturlīdzekļu piedziņas kārtība.

Apelācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka tiesā tika iesniegta prasība par uzturlīdzekļu parāda piedziņu, kas nebūtu nodalāma atsevišķi no

prasības par uzturlīdzekļu piedziņu. Prasījums par uzturlīdzekļu piedziņu par iepriekšējo periodu ir pēc būtības pielīdzināms prasījumam par uzturlīdzekļu piedziņu par tekošo periodu, jo abos gadījumos prasība tiek celta par vienu un to pašu priekšmetu, tikai par dažādiem laika periodiem.

Apelācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka atbildētājs bija ļaunprātīgi izvairījies no vienošanās noslēgšanu par uzturlīdzekļu maksāšanu ar prasītāju.

Apelācijas sūdzības iesniedzēja atsaukusies uz Civillikuma 179.pantu norādot, ka prasītāja kopš 2015.gada maija līdz šai dienai viena pati īsteno bērna aprūpi, un atbildētājs uz prasības pieteikuma sastādīšanas dienu nav maksājis uzturlīdzekļus.

2017.gada 13.novembrī atbildētājs /pers. D/ iesniedzis paskaidrojumus par prasītājas apelācijas sūdzību, kurā lūdzis prasību noraidīt.

Paskaidrojumos norādīts, ka prasītāja ir cēlusi prasību par uzturlīdzekļu parāda piedziņu, līdz ar to šāds prasības priekšmets var būt jau nodibinātā pienākuma/saistības neizpilde, bet prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu priekšmets ir prasījums par pienākuma/saistības nodibināšanu. Sakarā ar minēto uzturlīdzekļu parāda piedziņas prasībai un uzturlīdzekļa piedziņas prasībai ir tomēr atšķirīgi pēc savas juridiskās būtības priekšmeti.

Atbildētājs nepiekrīt prasītājas argumentiem par to, ka prasība par uzturlīdzekļu parāda piedziņu izspriežama tikai vienlaikus ar laulības šķiršanas lietu. Atbilstoši Civilprocesa likuma 238.panta pirmās daļas noteikumiem lietā par laulības šķiršanu prasījumi, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, izspriežami vienlaikus sakarā ar to, lai šķirot laulību nebūtu atstātas neatrisinātas tās tiesiskās attiecības, kas ar laulības šķiršanu izbeidzas vai neizbēgami tiek grozītas.

Atbildētājs apstrīdējis apelācijas sūdzībā norādīto, ka judikatūra ir novecojusi. Judikatūra pēc būtības nevar novecot, ja vien ar to ir radīta „atdzīvināta" vai konkretizēta kāda Latvijas Republikas tiesību tradīcijai piederīga un pie tiesību pamatavotiem pieskaitāma nerakstītā tiesību norma. Pretējā gadījumā Augstākās tiesas judikatūrā nebūtu iespējama atsaukšanās uz Latvijas Republikas pirmskara periodā iedibināto tiesu praksi vai romiešu tiesībās iedibināto tiesību principu piemērošanu.

Prasītājas/pers. B/ pilnvarotais pārstāvis /pers. C/ tiesas sēdē apelācijas sūdzību uzturēja pilnā apjomā, sniedza paskaidrojumus.

Atbildētāja/pers. D/ pilnvarotais pārstāvis /pers. E/ apelācijas sūdzību neatzina, sniedza paskaidrojumus.

Motīvu daļa

Pārbaudījusi lietas materiālus, noklausījusies pušu paskaidrojumus, Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka prasība un apelācijas sūdzība nav pamatotas un ir noraidāmas.

Izvērojot prasības pieteikumā un apelācijas sūdzībā norādītos faktus kopsakarā ar lietā esošajiem un iztiesāšanas laikā pārbaudītiem pierādījumiem, kurus apelācijas instances tiesa novērtēja atbilstoši Civilprocesa likuma 97.panta prasībām, apelācijas instances tiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais prasītājas prasījumu un faktisko apstākļu juridiskā novērtējuma pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz to apelācijas instances tiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai un secina, ka prasītājas uzdotie apstākļi, uz kuriem pamatots prasījums, nav izrādījušies par patiesiem.

Prasītāja vēlas piedzīt uzturlīdzekļu parādu 2`652 EUR apmērā par laika periodu no 2015.gada maija līdz 2017.gada aprīlim. Savu prasījumu prasītāja pamato ar faktu, ka uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumu tēvam uzliek likums, bet aprēķinu veikusi ņemot vērā Ministra kabineta pieņemtos noteikumus par minimālo uzturlīdzekļa apmēru.

Civillikuma 1402.pants paredz, ka saistības rodas vai nu no tiesiska darījuma, vai no neatļautas darbības, vai pēc likuma. Lai varētu apspriest jautājumu par uzturlīdzekļu parāda piedziņu, ir nepieciešams konstatēt tiesisku darījumu, kurš uzliktu pienākumu atbildētājam maksāt uzturlīdzekļus.

Lietas materiālos nav rakstveida pierādījuma par vienošanos par pienākumu maksāt uzturlīdzekļus. Par to, ka šāda vienošanās rakstveidā netika izteikta apliecināja arī prasītājas pārstāvis. Kā zināms, tad Civillikuma 1474.pants pieļauj tiesiska darījuma formu, to iekļaujot arī mutiskā vienošanās, taču prasītāja nav pierādījusi, ka šāda mutiska vienošanās starp pusēm būtu noslēgta.

Tādejādi apelācijas instances tiesa atzīst, ka starp pusēm nav pastāvējusi nekāda veida vienošanās par uzturlīdzekļu maksāšanu, līdz ar ko prasītājai nav tiesiska pamata prasīt tā parāda piedziņu. Pamatoti pie šāda secinājuma ir nonākusi arī pirmās instances tiesa.

Šajā sakarā prasītāja apelācijas sūdzībā nepamatoti atsaucas uz Civillikuma 179.pantu un norāda, ka pirmās instances tiesa ir devusi tai nepareizu tulkojumu, jo kā zināms, tad minētā likuma norma nosaka, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Pienākums gādāt par bērna uzturēšanu neizbeidzas, ja bērns nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai abiem vecākiem.

Apelācijas instances tiesa atzīst, ka prasītāja nav pierādījusi, ka atbildētājs samērā ar savu mantisko stāvokli nav uzturējis dēlu, jo līdz prasības celšanai prasītāja nav izvirzījusi atbildētājam nekādas pretenzijas par viņa nepiedalīšanos vai nepietiekamu piedalīšanos dēla uzturēšanā.

Tāpat atzīmējams fakts, ka Civillikuma 179.pantā noteiktais vecāku pienākums samērā ar viņa manta stāvokli uzturēt bērnu, vēl nedod pamatu prasīt uzturlīdzekļa parāda piedziņu, jo kā jau tiesa norādīja, tad pienākums maksāt uzturlīdzekļu parādu var rasties uz tiesiska darījuma pamata, tomēr kā jau tiesa norādīja, tad starp pusēm tāds noslēgts netika.

Tāpat nepamatota ir atsauce apelācijas sūdzībā, ka atbildētāja uzturlīdzekļa parāds saistāms ar vecāka pienākumu jebkurā gadījumā maksāt normatīvajos aktos noteikto minimālo uzturlīdzekļa apmēru, jo minimālais uzturlīdzekļa apmērs nosakāms gadījumos, kad vecāku mantiskais stāvoklis neļauj viņam lielākā apmērā piedalīties bērna uzturēšanā. Kā jau iepriekš apelācijas instances tiesa norādīja, tad uzturlīdzekļa parāda piedziņa varētu tikt pamatota tikai ar tiesisku darījumu, nevis ar normatīvajiem aktiem par minimālo uzturlīdzekļu apmēru.

Faktiski uzturlīdzekļu maksāšana var notikt tā, ka vai nu kopā nedzīvojošais vecāks pats labprātīgi maksā uzturlīdzekļus tādā apmērā, kā viņš to uzskata par pareizu, savukārt, ja otrs vecāks ar to nav mierā, tad ir jāceļ prasība tiesā un tiesa noteiks piedzenamās summas lielumu ar prasības celšanas brīdi, vai nu vecāki noslēdz līgumu, kurā vienojas par uzturlīdzekļu apmēru un maksāšanas kārtību, kas kā katrs līgums ir jāpilda. Tikai šādā gadījumā varēs prasīt piedzīt parāda piedziņu, ja līgums netiks pildīts.

Minētā tēze faktiski apstiprinās ar lietas materiālos esošiem rakstveida pierādījumiem, proti, atbildētājs maksāja prasītājai noteiktas summas (*lietas 14.-37.lapai*), bet prasītāja necēla nekādus iebildumus, līdz ar to secināms, ka veiktie maksājumi bija pietiekami, lai nodrošinātu bērnu uzturu noteiktā laika posmā. Minētie maksājumi nekādā veidā nepierāda, ka starp pusēm būtu pastāvējusi jebkāda vienošanās, līdz ar to apelācijas sūdzības iebildumi šajā sakarā atzīstami par nepamatotiem.

Pamatoti pirmās instances tiesa atsaucas uz judikatūru, proti, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts jau 2007.gada 29.augustā lietā Nr.SKC-556 ir atzinis, ka iztulkojot Latvijas Republikas Satversmes 92.pantu un Civilprocesa likuma 1.pantu saistībā ar Civillikuma tiesību normām, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam, tie piedzenami no brīža, kad celta prasība tiesā, jo ar prasības celšanas brīdi attiecīgā persona uzsāk savu ar likumu garantēto civilo tiesību aizsardzības realizāciju tiesā.

Apelācijas instances tiesa nevar piekrist iebildumam apelācijas sūdzībā, ka minētā judikatūra ir novecojusi un tā nevar tikt attiecināma uz izskatāmo strīdu. Šāds apgalvojums pašos pamatots ir nepareizs. Tiesai izskatot lietu ir jāņem vērā judikatūrā nostiprinātā tēzes par attiecīgu tiesību normu piemērošanu neskatoties uz nolēmuma taisīšanas laiku. Protams, tā var atkāpties no pastāvošās judikatūras to īpaši motivējot. Tam par pamatu, piemēram, var būt tiesiskā regulējuma maiņa, tomēr izskatāmā lietā pastāvošās judikatūras maiņu nevar ietekmēt apstāklis, ka par uzturlīdzekļu piedziņu

minimālajā apmērā var griezties arī Uzturlīdzekļu garantijas fondā. Minētais apsvērums nekādā veidā neietekmē tiesas iepriekš izdarītu secinājumu, ka uzturlīdzekļu parāda piedziņas pamatā var būt tikai starp pusēm pastāvoša vienošanās, līdz ar to apelācijas sūdzības iebildumi atzīstami par nepamatotiem.

Lietā atbildētājam juridisko palīdzību pirmās instances tiesā un apelācijas instances tiesā sniedza zvērināta advokāte, kura darbojās uz ordera pamata. Atbildētāja pārstāvis iesniedza rēķinu par juridiskās palīdzības sniegšanu 550 EUR apmērā (*lietas 72.lapa*). Minētā summa atbilst Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 1.punkta a) apakšpunktam. Ņemot vērā, ka prasība ir noraidāma pilnā apmērā, tad atbildētājam atbilstoši Civilprocesa likuma 44.panta trešajai daļai, ir tiesības uz advokāta izdevumu atlīdzināšanu.

Kā tika noskaidrots, tad atbilstoši izrakstītajiem orderiem (*lietas 40., 68.lapa*) zvērināta advokāte piedalījās lietā, lai sniegtu atbildētājam juridisko palīdzību pirmās instances tiesā un apelācijas instances tiesā. Lietā atbildētāju pārstāvēja arī pilnvarotā persona.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 82.panta trešajai daļai, lietas dalībniekiem ir tiesības uzaicināt savā lietā advokātu juridiskās palīdzības sniegšanai. Apelācijas instances tiesa uzskata, ka minētās normas mērķis ir dot iespēju pusei, kurai nav pietiekamas juridiskas zināšanas pieaicināt zvērinātu advokātu, kura uzdevums būtu sniegt juridisko palīdzību, kas izpaustos kā padomu došana, viedokļa formulēšana par izvirzītiem problēmjautājumiem, korektu un juridiski precīzu jautājumu uzdošana pretējai pusei utt.

Apelācijas instances tiesa uzskata, ka zvērināta advokāte ar likumu izvirzīto mērķi nevarēja sasniegt, jo atbildētājs pārstāvēt sevi bija pilnvarojis citai personai, līdz ar to viņš iztiesāšanā faktiski nepiedalījās. Apelācijas instances tiesa uzskata, ka tiesas sēdē izveidojās situācija, ka zvērinātai advokātei nebija kam sniegt juridisko palīdzību. Zvērināta advokāte tikai uzstājās tiesu debatēs.

Ievērojot minētos apsvērumus par ieguldītā darba apjomu, kā arī to, ka minētā lieta nav uzskatāma par sarežģītu un faktu, ka tā pirmās instances tiesā un apelācijas instances tiesā tika iztiesāta divās tiesas sēdē, apelācijas instances tiesa saskata pamatu zvērināta advokāta atlīdzības samazināšanai, lai tiktu ievērots taisnīguma un samērīguma princips starp piedzenamo atlīdzību un ieguldītā darba apjomu, kā to paredz Civillikuma 44.panta piektā daļa. Apelācijas instances tiesa uzskata, ka atbilstoša atlīdzība būtu nosakāma 70 EUR apmērā, t.i., par divām tiesas sēdēm, kuras ilgums katrā gadījumā nepārsniedza vienu stundu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz sprieduma motīvu daļā norādītajām materiālām tiesību normām un Civilprocesa likuma 430.pantu, 432. – 434. pantiem, Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda

noraidīt /pers. B/ prasību pret /pers. D/ par uzturlīdzekļu parāda piedziņu.

Piedzīt no /pers. B/, personas kods /personas kods/, par labu /pers. D/, personas kods /personas kods/, ar lietas vešanu saistītos izdevumus par advokāta palīdzību 70 EUR (septiņdesmit *euro*).

Noteikt termiņu sprieduma labprātīgai izpildei – desmit dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākā tiesā 30 dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs tiesnesis M.Sviķis

Tiesnese S.Buivide

Tiesnese L.Pliča